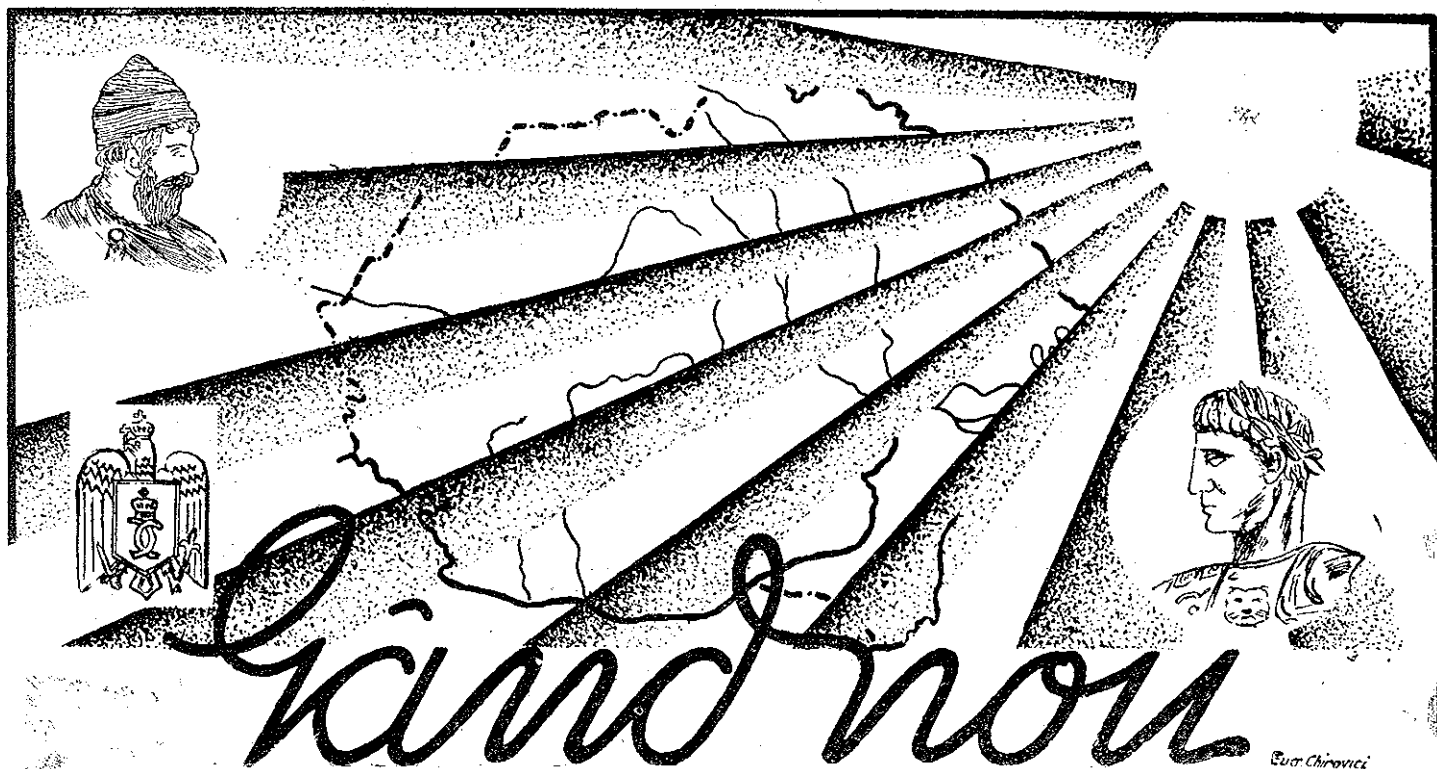

487606

Anul I.

Lei 8

No. 3-5

transilvănean

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revistă culturală

SUMAR:

Glasul Gliei	C. Slavici
Supplex Libellus Valachorum	N. Crețulescu
Ardealul	Vasile Culică
Indolență și superficialitate	R. Ravini
Tablou	G. Danubia
În prag	H. Croitoru
Între ideal și realitate	C. H.
Mama	Prof. E. Dr. Iliescu
E în zadar	G. Trandafirescu
Casa Părintească	R. Chirovici
Bunicul și Bunica	R. Chirovici
Tăvălucii Bărăganului	P. Istrati
Purificare	G. Danubia
Din caetul cu amintiri	R. Turneanu
Frânturi din scara gândirii, Cugetări, Recenzii :	
cărți, reviste, ziare, etc. etc.	

Anul I.

No. 3—5.

GÂND NOU

TRANSILVĂNEAN
REVISTĂ CULTURALĂ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
ODORHEIU
STRADA I. G. DUCA No. 12.

APARE DIN INIȚIATIVA
UNUI COMITET

ABONAMENTE:
Pe un an Lei 100
De sprijin „ 200

REDACTORI: RADU CHIROVICI ȘI GEORGE TRANDAFIRESCU

BCU Cluj *Glusul Gliei* Library Cluj

de
C. Slavici

Noaptea toarce caer apei clipotindă
Răsucind melodic nevăzutul fus,
Iar prin vâi tăcute tortul se întinde
Amintind povestea timpului apus.

Stânca geme'n coastă, cruci răsar pe deal:
Lume impietrită ce de veacuri tace,
Frați de dor acelor morți pentru Ardeal. . .
Și sub glie morții s'odihnesc în pace.

Moșul își lucrează brazda lui, cu drag,
Frământă'n sânge, cu ne'nfrânt avânt.
Astăzi nu mai este sclav și biet iobag;
Stăpânește'n tihnă strămoșesc pământ.

Munții de aramă au povestea lor
Odă închinată luptelor de alt' dată,
Căci spre-a rupe'n fândări jugul robitor
Horia și Cloșca au pierit pe roată.

Murmură Ardealu'n frunze de ștejar,
— Deșteptat din somnul anilor de pace —
Tânguindu-și chinul într'un plâns amar,
Plâns pornit din țara'n care Mihnea zace:

„Pentru tine țară am pornit vârteji:
„Sânge, sutlet, viață, te-au zidit pe tine,
„Ne-au numit urmașii: mari, eroi, viteji
„Și- au arat cu pluguri sângele din vine.

„Dar trecutul, aur e'n letopiseși
„Slova jertfei noastre a'ncăput pe ghiare
„Și ca să stâșie ce-am plătit cu vieți
„Am trântit, din vârtu-i, pe asurpritoare . . .

„Voi aveți un sutlet, cum aveam și noi
„Și-am călcat pe toate, măreț, vitejesc,
„L'am lăsat în luptă; îl veți da și voi
„Pentru'n veci al nostru: Ardeal Românesc !”

Supplex Libellus Valachorum

De câte ori citesc sau aud acest evocator titlu, gândul mi se întoarce la acele vremuri de bejenie, pe cari neamul nostru le-a trăit, cu toată amploarea atmosferei oligarhice ce-i întuneca dreptul la viață. Mă gândesc la acel destin sbuciumat sub semnul căruia națiunea română s'a născut și s'a format deplin ca stat național.

Și nu mă gândesc cu reaua intențiune de a creea un motiv de manifestare xenofobă, ci vreau să scot în evidență un trecut eclipsat de orice gând bun din partea conducătorilor, față de o populațiune exploataată, trecutul unui neam a cărui singură culpabilitate era că avea și el drepturi naționale ce le pretindea și care trebuiau să i se dea, fiindcă erau ale lui.

Centrul durerilor românești, centrul patriotismului și al mișcărilor de neatarnare a fost Transilvania. În ținuturile ei, românismul s'a afirmat cu multă vigoare, revoluționând în dese rânduri pentru cucerirea libertății pe care Ungurii refuzau să le-o acorde. Au fost momente de maximum de încordare sufletească, de frământare excesivă și pe cari românii au știut să le înfrunte în așa fel, încât curentul de desrobire națională să câștige teren, să devină mai îndârjit, pentru a putea servi odată tendințele revendicatoare de drepturi.

Dar nu numai un proces național se desfășura în Transilvania, ci și unul social.

Erau două clase bine diferențiate: clasa de sus (nobili unguri, sași și secui) cu aspecte de civilizație, în contra clasei de jos formată în cea mai mare măsură din țărani români, iobagi pe latifundiile ciocoilor parveniți.

Aversiunea, ura de moarte a aristocratismului maghiar se exercita asupra păturii iobagilor cu o formidabilă intensitate, urmărindu-se extirparea rapidă și definitivă a tot ce era românesc în Ardeal.

Iată ceea ce mai făcea ca mișcările naționale să găsească în rândurile țărănilor români un teren propice afirmării unor sentimente revanșereale, afirmări alimentate cu patimă de ura clocoțitoare și dornică de insurecție a iobagului crescut sub loviturile de biciu ale nobilimei abjecte.

Conducerea „Supremă“, conduaerea habsburgică nu era deloc grabnică în aplanarea conflictelor din Transilvania. Inșă, nu toată pleiada de împărați ai aristocratei familii a fost vitregă cu nevoile naționalităților împilate. Și zic nu toată, fiindcă unul din ea, numai unul, Iosif II-lea, s'a arătat mai îndurător și a alinat întrucât-va — cu toată opoziția nemeșilor — suferințele românilor.

Aceste binefaceri nu au durat din nefericire decât atât cât a domnit Iosif. După moartea lui, nobilimea maghiară a reluat lupta de distrugere a iobagilor, văduvindu-i de ceace se bucurau și ei din mila Impăratului dela Viena.

Dârzenia elementelor vasale atinse din nou aceea ceeace credeau cu sfințenie de veacuri, în libertate, a atins o nouă culme.

Curentul național acapara tot mai multe spirite sub impulsul pe care i-l da marea influență a școalei istorice ardelenene cu cei trei corifei, Micu, Șincai și Maior, prin scrierile cărora s'a demonstrat, cu documente autentice, continuitatea și drepturile românilor în fosta Dacie.

Un puternic avânt de desrobire cuprinseseră masele. În fruntea agitațiilor trecuseră, Episcopul ortodox Gh. Adamovici dela Sibiu și cel unit, Ion Bob, dela Blaj. S'a alcătuit un memoriu către Impăratul Leopold II-lea din Viena, în cari se cerea ca românii să fie scoși din situațiunea morală ce-o îndurau și să fie tratați mai omenește.

Impăratul a trimis memoriul dietei din Cluj, unde nu numai că nu s'a luat în seamă dezideratele expuse, dar mărețiile maghiare au găsit că Românii sunt prea îndrăsneți cu stăpânirea și trebuie să sufere consecințele. Fruntașii mișcării nu s'au lăsat induplecați și au început să facă noi plângeri la Viena. Au fost intimidăți însă în acțiune de amenințările ungu-rești, cari urmăreau cu perseverență exilarea celor ce dețineau autoritatea maselor asuprite.

* * *

Abia mai târziu, când dreptatea a știut să-și cucerească prestigiul batjocorit atâta timp de aroganța imperialismului austro-maghiar și altor cuceritori ocazionali, idealul național a învins definitiv.

Astăzi viața românească își trăește epoca de glorie. Suferințele milenare au fost remediate de marea victorie a dreptății, a marei dreptăți solicitată de un mileniu.

Am luptat în numele unui adevăr și am învins. Să fim strânși legați de idealul cucerit și pe orice cale să știm a ne menține ceace am obținut prin jertfe, deși nu de jertfe era nevoie pentru ca să ni se dea posibilitatea realizării crezului național, ci de capacitate de dreaptă înțelegere a celor ce știau atât de bine să asuprească.

Am îndurat mult ca să obținem victoria, să obținem ce a fost al nostru și ne mândrim căci victoria obținută prin dreptate și suferință este de o reală durabilitate.

Nicolae Crețulescu

ARDEALUL

de
Vasile Culică

Moșie păzită de șapte cetăți
Ne'nvinsă de vreme și iureș,
Măreață ca'n ziua trecutelor dăți,
Sfințită prin jertfa vitejilor Moși
Și'n cânt de Târnave și Mureș.

Trec ani în vârtejuri pe plaiuri pustii
Și Moșii prind coasa și durda
Ja Horea avântul a noi vitejii
Și Jancu, străjerul cu-aceleas solii
Urmează pe Mihnea la Turda.

*

Din codri de-aramă, bătrânii copaci
Sunt umbre, nici când pieritoare,
In față-le, dușman, te'ntuneci și taci:
E oastea măreață-a pletoșilor Daci
Și-i suflet în orișice floare . . .

Acum când pe glie e soare și cânt
Când sângele scurs ne e aur
Acum de va'ncepe furtună și vânt
Și hoarde-ar pretinde mănosal pământ
Și-al moaștelor sfinte, tezaur,

Iar luna aprinde pârâul de-argint
Și'n aur îmbracă tot dealul,
Din stână se'nalță un cântec de-alint
Și roua sclipește pe alb mărgărint
Și-i plin de vâpae Ardealul.

Român, te ridică cu avântul de ieri
Și glia să geamă sub tine,
Trecutul eroic ți-aduce puteri
Și dorul titanice din piept de lănceri
Pământ le va da să-i aline . . .

Vor neamuri streine pământ din bătrâni
Dar fi-vom mai aprigi ca lei;
Nici colb de pe drumuri n'om da la păgâni
Căci el e al altor, mai vajnici stăpâni
Sunt: Dacii, Romanii și zeii . . .

Nu-ți pese că sânge se varsă'n ogor
Părinții căzuți ți-au dat sânge:
Și grâul ce seceri e sângele lor —
Revarsă-l pe brazdă și-așa'n viitor
Copiii grâu bun își vor strânge . . .

Mușca-vor din stâncă cu ochii holbați
Pluti-vor pe unde de Stix . . .
Traian readuce spătoșii soldați
Și vocea lui turnă: Romani apărați
Hotarele „Daciei Felix“.

Dece frica morții când alții s'au dus
La sânul de humă iubit?
Srămoșii pieriră cu frunțile sus
Și'n sânge'nchegară; „De tot mai presus
Ardealul în veci neștirbit!“

Și timpul în valuri se scurse mereu,
Barbarii în valuri se stinse
Luptară strămoșii de zor și din greu
Și'nvinse credința în marele zeu
Și dorul moșiei ne'nvinse,

Scrășnească din dinți acei cel mai cer!
Ne este măreț idealul,
Căci jertfele scumpe ard încă, nu pier,
Ni-l leagă trecutul cu lanțuri de fier,
E sfânt și-i al nostru Ardealul.

Indolență și superficialitate

Așa se poate defini bilanțul activității culturale în aceste regiuni. Ori cât ar părea de severă și subiectivă această constatare, argumentația și temeinicia ei se va desluși imediat.

Acei care au predilecția criticii fără căpătâiu și obișnuința de a căuta nod în papură, trâmbițând lauda de sine a unor realizări contestabile și lustrul unei superficialități dăunătoare, — aceștia dacă voesc să dărâme afirmația de mai sus, trebuie — *pentruca să fie și drepti* — să se descotorosească de orice prejudecată și interes personal și să judece chestiunea de pe creasta intereselor permanente ale neamului.

Numai astfel se poate ajunge la o recunoaștere justă a pricinelor ce s'au pus deacurmezișul țelurilor noastre, care de mult ar fi trebuit să-și arate mugurii împlinirii lor, *prin părțile acestea*.

Dela unire încoace, provinciile alipite au impus cărmuirii statului o sumă de probleme capitale, de rezolvirea cărora atârână și încă depinde consolidarea statului nostru.

Nicăeri însă nu s'a arătat o nevoie mai arzătoare, n'a clocotit o problemă mai imperioasă, decât aici și decât *problema reromanizării* fraților noștri secuizați.

Ce am făcut pentru aceasta? Cine are simțul observării drepte și e interesat de ceace e mai presus de efemer și meschin, privească îndărăt și rotească — și ochii peste ogoarele activității de propășire obștească și va obține bilanțul fidel al îndatoririlor noastre încă în restanță . . .

Dela început am fost lipsiți de orientare și metodă. Ne-a lipsit tactica ofensivei într'un câmp de bătae, unde se cerea mai multă strategie.

După înfăptuirea idealului național ne-am instaurat gloria în comoditatea indolenții . . .

Pentruca să astâmpărăm nevoile de aici, ale căror strigăte nu mai conteneau, am zidit câteva școli și biserici și-am înmulțit numărul celor ce slujesc în ele, colorând fațada unor instituții cu văpseaua superficialității și cu aceste zicem că am sfârșit . . . De acum încolo, n'avem decât să ne gâdilim vanitățile și capriciile, unii altora, ridicând osanale victoriilor improvizate ! . . .

O ! acesta înseamnă nesocotință și sfidare, înseamnă rușine națională ! Ași putea să aduc pentru aceasta, o mie și una de dovezi și așa fi dispus să înfrunt toată furia nejustă a celor atinși de demascarea indolenții lor . . .

Cine are nerușinarea să facă apologia unui păcat strigător : de a trata durerile străbune — ce sângerează încă fără alinare — ca pe o zdreantă convențională ? Și cine are cutezanța de a justifica jigni-

rea sfințelor comandamente naționale în favoarea unor pretexte ipocrite ? — Să profesezi o trădare deghizată și să pretinzi toleranță ! ? Dar pentruce ? Și în numele cui ?

Crede cineva că e destul să se construiască școli și biserici, pentruca lumina să gonească întunericul și mai ales, încăpățânarea erorilor din Secuime și pentruca rătăciții să revie la liman ? Numai cu atât, *nu învie morții ! . . . E în zadar, copile ! . . .*

Nu. Școala și biserica sunt numai forme moarte *dacă în ele nu slujesc suflete vii*, forțe morale, care galvanizează energiile, mișcă, transformă și îndreaptă sufletul omenesc către adevăratele rosturi și chemări ale vieții. Crede cineva că e suficient să te afli în lucru și să începi o treabă de mântuială, pentruca imediat să te lauzi și să bați toba că îți faci datoria, că ai făcut tot ce s'a putut și că mai mult nu se poate ? Nu, categoric nu.

— *Readucerea la matca vieții noastre naționale și religioase a fraților noștri secuizați este cea mai importantă problemă, cea mai covârșitoare sarcină, pe care o are astăzi Statul Român. Este un imperativ de ordin urgent și o chestiune de conștiință națională.*

Ea trebuie să se facă prin colaborarea tuturor factorilor de cultură și îndrumare obștească, printr'o muncă neobosită și sistematică, conștientă și activă și mai ales sub comanda unor procedee pe care le impune adaptarea la situația specifică a mediului local. Să nu se uite că, *munca rodnică e tăcută iar nu gălăgioasă*. „Să meriți laudele, dar să le respingi“, spunea odată Fénélon. Și când te gândești că după aproape două decenii dela unire sunt încă mii și mii de frați de-ai-noștri, care nu pot să exprime în limba maternă, măcar cele trei sfinte cuvinte ale sufletului omenesc : „*mamă, patrie și Dumnezeu*“, când mai sunt încă atâția învățători la școlile de stat care nu știu românește, sau care ne schilodesc limba și . . . atâtea și atâtea *alte*, care te îngrozesc numai gândind la ele și la care ar trebui să roșească obrazul celor ce ar încerca o contrazicere, — nu poți să conchizi altceva decât că, totu-i indolență și superficialitate.

Societățile culturale românești în aceste regiuni ? O ! dacă ași vorbi despre activitatea lor ași fi poate necruțător. Adevărul totdeauna ustură. N'are decât să usture, dar să se știe că scrâșnetul durerilor străbune, a căror alinare întârzie, va aduce blestemul unor frați, pe care i-am dezrobit pentruca să-i vindem pierzării cu prețul indolenții noastre.

Unde-i contactul direct și permanent al armatei de intelectuali, adevăratul rol al intelectualilor

— în regiunea secuizată — cu masa vie, care aşteaptă dela dânsii astâmpărarea nevoilor. Cum? Comandant fără trupă, sau trupă fără conştiinţa misiunii ei? . . .

Şi dacă lucrurile stau aşa, ce-i de făcut? Să stăm cu braţele încrucişate? Să te revolţi? Să dai soluţii şi sugestii? Cui?

Unde-s plămăditorii trainicelor realizări şi reformatorii, care să gonească zarafii din templu? Unde-i eroul care să ia crucea grelelor răspunderi şi s'o ducă pe urcuşul marilor chemări, spre creasta adevăratelor înfăptuiri? Unde e bravura luptătorilor de altă dată şi curajul şi abnegaţia? S'a lăsat ceaţă şi somnolenţă? Nu se aude?

Atunci trebuie să strigăm cu toată puterea durerii ce ne mistue, să audă toată lumea, să audă întreaga suflare românească că: *partea cea mai vie şi cea mai îndreptăţită parte a voinţei naţionale, — nevoia şi voinţa românilor secuizaţi, — cere şi trebuie să fie soluţionată.*

Prerogativele voinţei naţionale emană dela popor, din inima şi cugetul naţiunii însăşi şi soarta ei nu se poate decide pe aiurea, ci aici, în sânul ei, lângă brazda udată cu sudoare şi alătura de munca neobosită, înfrăţită cu ruga către cer.

— Veniţi deci, domnilor, veniţi îmbrăcaţi în mantaua lui Cuza, veniţi aici între noi să ascultaţi nevoile şi durerile românilor secuizaţi, unde veţi constata ca şi mine că:

„Invăţătoria este pârgă de susţinere a unei ţări, factorul determinat în dezvoltarea unui popor; că rolul dascălului în regiunile secuizate este covâr-

şitor, poate hotărâtor; că aceste regiuni sunt cea dinfăi linie de bătae a batalioanelor de îndrumători şi luminători ai poporului şi că *aici* trebuie să fie trimişii „numai cei chemaţi“, bravii aleşi ai misiunii sfinte, fruntea învăţătorimii.

Aici nu e azil de nepregătiţi şi nici refugiu de neputincioşi.

Comunele, judeţele şi chiar Statul să acord învăţătorilor un plus de salariu, pentru ca să fie puşi la adăpost de greutăţi şi compromisuri.

Să nu se uite că uriaşul duşman al şcolii şi bisericii este mediul social — viaţa — care se desfăşoară în afară de zidurile acestor instituţii. Pe acesta trebuie să nu-l scăpăm din vedere, către acesta să fie aţintite grijile noastre. Pe acesta să-l ţinem în frâu, să-l îndrumăm şi la nevoie chiar să-l revoluţionăm. Altfel, toată munca noastră e zadarnică şi fără spor.

— Veniţi deci domnilor şi porniţi marea bătălie. Veţi întâlni aici un ostaş al românismului, pe Dr. *Clonca Macedon*, care vă va spune cât şi ce se poate face pentru descătuşarea sufletească a celor oprimaţi de veacuri.

Dacă vreţi să rămâneţi posterităţii e de ajuns să încercaţi reînvierea celor înstrăinaţi de sufletul strămoşesc. Veţi trăi atunci atât cât va dăinui sufletul românesc pe aceste plaiuri.

— Veniţi! Vă aşteptăm de o mie de ani. Îndelunga noastră răbdare nu vă spune nimic? . . .

R. Ravini

TABLOU

Prin veacuri, te văd Ştefane: din paloş sân-
[ge-ţi pică.

Îţi luce pleata-voevodic braţu-ţi se ridică:

„Cu voia Lui, ici fie-altaru astei biserice . . .

„Icoanele-i, le daţi în aur să le fêrice“ . . .

— «O, tu ostaş între vladici, între oşteni vlă-
[dică!

GORGE DANUBIA

Cugetări

Timpul de acţiune să nu se piardă în pregătiri.
(Demostenes)

Ispiteşte-ţi conştiinţa şi dacă găseşti ceva de care să-ţi pară rău, jeleşte-ţi păcatele.

(St. Ioan Chrisostom)

Faţă cu nevoia care se anunţă, ar fi mai bine să recunoaştem dela început adevărul, decât să ne pomenim târâţi de puterea evenimentelor.

(O'Connel)

Nu există nimeni să poată zugrăvi ce grozăvie se ascunde sub aur şi sub piatră scumpe.

(H. de Balzac)

Popoarele pasive sunt şterse din cartea istoriei.

(Lidner)

IN PRAG...

D-lui General Dr. P. Stavrescu
Laureat al Academiei Române

Stau între două lumi și privesc, din pragul ce desparte două vieți, peste umărul destinului umane, zămislite cândva, într'un ascunziș de vreme apusă, de ireductibilele puteri ale nepătrunsului și menite să dureze palate de capricii, în împărăția vremelniceii...

Stau la marginea cea mai depe urmă a rezistenței mele și pe prispa răbdării încă neînfrînte, în fața căreia se ridică munți de împotrivire, vrajă de ispite și prăpstii de moarte...

Simt fiorul unei presimțiri groaznice, par'că aș fi în așteptarea sentinței unui tribunal.

Cad clipele sacadat și grele, ca de plumb, ard și ustură ca fierbințeala jaratecului și uneori alină, ca resemnarea unui întemnițat...

Am senzația, că trebuie să mi se întâmple ceva nemaipomenit și m-ar chinui mai puțin amenințarea ghilotinei, decît teama ce stăruie încă de a fi silit mișesește, la o capitulare, sau forțat să renunț la mine însu-mi, ceiace îmi pare mai cumplit, decît o stingere pe rug...

Simt că-n scrișnirea durerii mele, geme zugrumarea unei chemări, după cum, în scăpările răsvrătirei, fulgeră nedreptatea urgisirei...

O! a fi între „da“ și „nu“ e mai chinuitor, decît a te găsi, între „a fi“ și „a nu fi“. Și e mai ușor a te sinucide, decît să-ți asasinezi idealul, în tine. Zugrumarea idealului, înseamnă capitulare în fața vieții. Cînd n'ai la ce trăi nu e laș a evita de a mai face umbră pământului. Dar cînd simți poruncile conștiinței de sine, care nu mint și nu exagerează valorile eului tău, cînd simți sbuciumul chemării, pe care natura a sădit-o în adîncul ființei tale, spre a-ți duce crucea misiunii spre creasta împlinirilor și cînd în calea idealului întilnești zăgazurile materiei și asalturile împotrivrilor vrășmase, o! atunci te găsești la o răscruce, în fața unui imens semn de întrebare...

Ca'ntr'un vis bizar nedumerirea, frica și ispitele răspîntiei te impresoaară...

Din ascunzișuri nebănuite, apar tilharii și borfașii virtuților curate, care prin tortură și momeală amenință, înlănțue și intimidează, pentru a îngenuchea rezistența unui crez, mai scump decît toate comorile pământului.

Se proptesc în calea ta, somîndu-te: „idealul ori viața?!” Și din nou stăruie cu-o mefistogelică amenințare: „Renunță la ideal și-ți dăm în schimb toate plăcerile pământului!”

O! nu, nu! De o mie de ori nu! Chiar zece

vieți dacă-aș avea, pe toate le-aș aduce ofrandă idealului. Pentru mine idealul înseamnă chemarea și iubirea și credința vieții mele, înseamnă quintezența legii morale, unicul crez, căruia ar trebui să i se substituie tot ce-i în afară de el.

Dacă însă idealul ar fi în realitate numai o himeră ce te-așită și nu te-astîmpără și care se îndepărtează cu cît te apropii de ea, dar care îți dă iluzia că nu mai e mult până la capătul așteptării, de unde pornesc începuturile împlinirilor, — prefer această himeră, în locul tuturor fericirilor, comorilor și splendorilor materiei.

Impotrivescă-se toate urile egoismului, toți impilatorii și puternicii lumii, conrupătorii de virtuți și asasinii nobilelor năzuinți ale umanității, până la urmă tot idealul va triumfa...

Idealul e din cer și nici o putere nu poate surpa izbînda adevărurilor lui.

E sublimă, eroică și divină lupta pentru ideal, chiar cînd ea trebuie să se sfârșească, pentru mulți luptători, la spital, temniță ori balamuc...

O! îngrozitor e ascunsul acestui cuvânt: viața! Privind viața simți că te prăvali pe-un povârniș de complex, adînc și mister.

Și totuș viața e singura realitate. Da. Dar „idealul e forma supremă a realității“ (J. Jaurès).

A capitula în drumul spre ideal e un păcat tot atît de grav, pe cît e acela de a renunța la tine însuși...

Și-ntr-un caz și-n altul e o oscilație între crimă și sinucidere.

Nu cunosc o dilemă mai chinuitoare, decît a fi la răscrucea a două lumi, pe pragul ce desparte două vieți...

Pare că o rece și neagră și străină îndoială prinde a surpa tăria rezistenței mele.

De undeva, din umbra unei dezolări zugrumătoare m'ademeneste șoapta lui Byron. „E ceva mai bun decît orice: să nu mai fii“... Nu știi... dar simt că se petrece ceva bizar cu mine. Nu mai văd și nu mai simt altceva decît un gol nelămurit. În jurul meu e o ceață deasă, ca o noapte neagră și tristă și posomorită. Pustiu și lugubru peste tot, de par-că mi s-ar pregăti o cursă. Totu-i răz bunare, ură și cruzime îndreptate'n contra-mi. Par'că Universul întreg s-a transformat într'un enorm munte de împotrivire, pus de-acurmezișul căiei mele...

Ce s-o fi petrecînd oare cu mine? Dece mă cuprind gînduri de asasin și furiile dementului și

disperări sinucigașe? De ce-mi curg lacrimi de singe și mă'njunghie oftaturi de foc! Dece? . . .

. . . Nu văd, nu simț, nu cuget nimic. Pare că-s în delirul unui coșmar. Ce-i? E vis sau altceva? Nu știu, nu mai știu nimic. Poate fi oare plăsmuire de imaginație bolnavă sau simplă construcție de frază? Nu, nu. Nu poate fi minciună, nici vis, nici prefăcătorie sau meșteșug stilistic. E ceva mai mult decât orice. *E cel mai groaznic adevăr al vieții mele*, cel mai crincen războiu, în care de atâtea ori am fost când învins când învingător, dar nici odată scos afară din luptă. Mă-ncântă adesea orgoliul bravurilor mele și-mi place să cred, că în lupta aceasta am învins chiar atunci, când toată lumea credea că sunt înfrânt. E o luptă pe viață și pe moarte între mine și mediu, între ideal și realitate. Deoparte stau eu, iar de cealaltă viața. Armatele dușmane m-au surprins la o colitură grea și vor să dea lovitura decisivă . . .

De când am deschis ochii cugetului și mi-am îndreptat privirile spre țara năzuințelor mele, de când am simțit primul fior al chemării spre altă lume, de-atunci ura materiei a început să mă înghesue și convenționalismul mediului social, acest predicator al erorii și teribil uzurpator de idealuri, mi-a jurat răzbunare urzind o conspirație, mai mult decât infernală, înfățișată prin tentativa de asasinare a ceiace constituie inima și cugetul societății umane: *specificul individualității*.

Adaptare la mediu înseamnă renunțare la tine însuși, a te prostitua uniformizându-te, pentru a în-genuchia nemernic în fața minciunii și-a pungilor cu arginți, singura superioritate recunoscută.

O! aceste asedieri mi-au ciuruit stindarul perzistenței. Și, pare că se apropie sfârșitul fatal . . . Fatal oare? Nu știu . . . Știu atât că lupta e neegală și nedreaptă; dreaptă, ar fi când am lupta cu aceleaș arme. Mi se cere idealul ori viața. Mi-aș salva lesne viața renunțând la ideal. Dar nu e posibil ideal fără viață, cum nu pot înțelege viață fără ideal, pe care eu îl concep mai presus de dînsa . . . Chinutoare dilemă! Nu pot fără ideal, cum nu pot fără viață; „*Quo Vadis?*”

O! și dacă oamenii ar fi mai buni! . . . Dar ei crezînd că evadarea din comun și nutrirea altor năzuinți decât acele ale mediocrității, constituie un pă-

cat, iar mărturisirea credinții mele un atentat la siguranța poziției lor, au pornit prigoana împotriva umilei mele ființi.

Pentru a-mi smulge o renunțare, adică o cedare în fața vieții, întrebuințează: injurii și infamii, persecutații și umilinți. Sarcastic și triumfator zîmbesc adesea când văd tăcerea cu care îndur durerea și mizeria și umilința. Bucuria lor crește la gândul că cetatea rezistenței mele își trăește ultimile zile și că 'n curînd se va prăbuși sub mișeleasca și crunta lor lovitură . . .

O! nu, nu! Jur că nu voi capitula niciodată. Loviți dar, cu palma și pietre în mine și aruncați-mi trupul în temnița mizerii fără resemnare; răstigniți-mă pe crucea umilinții și striviți-mi inima sub călcăiul vostru împillitor, dela mine nu veți putea smulge o renunțare! . . .

Cel ce crede în izbînda idealului, nu poate fi înfrînt de materie.

O! Cerule! Jur răzbunare celor ce încearcă săucidă ființa ta, în mine.

Scrășnirea resemnării mele, va împlînta pumnul revanșei în inima nemernicei ignoranțe, care-și gădilă azi trufia de a umili pe acei pe care vitregia împrejurărilor, i-a aruncat departe de locul ce li se cuvine . . .

În numele unei idei aș putea ierta toată prigoana iadului dar *umilința niciodată*.

O! Să ferească Dumnezeu de furia dreptății în-genunchiate. Nu nutresc decât un singur sentiment: răzbunarea împotriva celor ce umilesc.

Răzbunare, răzbunare aș vrea! . . .

Din lupta aceasta nu voi ieși decât biruitor, chiar dacă aș cădea zdrobit sub călcăiul uzurpatorilor.

Toată viața mi-a fost un asediu împotriva individualității mele, asediu, care departe de a mă birui, m-a oțelit.

Azi am ajuns la o supremă satisfacție, m'am biruit pe mine însumi; am descoperit că *pentru mine idealul e mai puternic decât viața însăși*.

Căci, *cine știe oare, dacă chiar înfrînt sub propria-mi victorie, în jertfa de sine, nu stăruie triumful idealului!* . . .

Haralamb Croitoru.

Frânturi din scara gândirii

Dacă există un singur om în lume care trăește în belșug, trebuie să fie undeva un altul care moare de foame.

(Tolstoi)

Când poporul a ajuns major, când este capabil să se pronunțe, întrebuințarea forței și a violenței este o crimă în contra patriei.

(Gambetta)

Intre ideal și realitate*)

„Un om cu o credință, e o putere socială egală cu nouzeci și nouă de oameni, care n'au decât interese“.

John Stuart Mill

Răscrucea concepțiilor de viață înpotmolirea principiului funcționării armonice a ei și origina conflictelor dintre individ și societate se află acolo unde se produc ciocniri de interese și depășiri de limite.

Cauza dezechilibrului rezidă în însăși structura organismului social și ia naștere fatal prin adversitatea tendințelor.

Individul și societatea, deși stau în raporturi de reciprocitate și dependență, au totuși sfera lor proprie, cadrul mărginit în care fiecare își desfășoară acțiunea și când una din aceste noțiuni violează granițele ce le despart se naște dezacordul.

Uneori disocierea ia proporții așa de mari încât greu se poate restabili echilibrul forțelor.

S'ar părea că pretutindeni și totdeauna forța e aceea, care primează dreptul.

Dar nimic nu-i mai de temut decât răzbunarea dreptății încălcate.

În natură chiar „când se calcă legile naturei, se trezește în ea un fel de ciudă. Și când natura urăște, ea își arată aceasta foarte lămurit“ (Goethe)

În năzuințele omului spre mai bine și'n jertfele pe care le face pentru aceasta, se întvede tocmai tendința eliberării de sine însuși, de puterile ce-l încătușează, știrbindu-i un drept ce-i aparține.

Dovadă e că, cele mai mari idealuri de care omenirea e veșnic animată și pentru care a făcut și va fi gata oricând a face cele mai mari sacrificii, sunt cele de dreptate și libertate.

Acestea mișcă și înalță mulțimele, sfarmă obstacole și creiază tot ce-i trainic în lume.

În ele rezidă forțele vii ce stau la baza progresului omenesc.

Pentru că nimic nu-i mai adânc înfipt în firea omului decât conștiința de cece îi aparține, de ce-eace i se cuvine.

Pe deasupra convenționalismului social și a legilor făurite de cârmuitorii noroadelor, stau drepturile omului și sacrele postulate ale națiunilor.

Când pentru interesele superioare ale societății se cere sacrificarea individului, el printr'o înaltă abnegație se aduce ofrandă.

Când însă printr'o putere abuzivă sau o falsă autoritate protivnică voinții insului și permantelor in-

terese ale colectivității, se încearcă zugrumarea individualității noastre și văduvirea națiunilor de ce-acele ele au specific, mai bun și mai sacru, atunci se răscolesc în noi toate puterile de viață, atunci încep mormurile instinctelor de apărare. Individul se împotrivesște, națiunile se ridică.

Tocmai pentru aceasta „dreptul omului trebuie ținut sfânt — zice Kant — oricâte sacrificii ar cere aceasta la puterea stăpânitoare. Aici nu se încap înjumătățirii“.

Deacea adaptarea la mediul social, când în el nu se oglindesc cristalizările legii morale și chintezența valorilor individuale, nu mai apare ca o condiție de viață, ci ca o înaltă trădare a chemărilor pe care natura le-a sădit în sufletul omului.

Aici e suprema încercare din care oamenii ies îmbrăcați cu matia bravurii de eroi sau cu păta rușinei de mișei.

Aici e singura deslegare a adevăratelor noastre rosturi și sublima izbândă a vieței.

Nu putem însemna ceva în viață decât dobândind locul pe care natura ni l-a hărăzit, decât păstrând și cultivând ceea ce ea a pus mai bun în noi.

„Numai oamenii înțelepți, care cunosc forțele lor, care utilizează acele forțe cu măsură și pricepere, vor ajunge departe în lume“. (Goethe.)

Nu putem capitula în drumul spre ideal decât săvârșind un păcat, după cum societatea nu poate încătușa individualitate fără ca să comită o crimă.

Totuș adversitatea dintre forțele ce fac jocul existenței nici odată n'a fost slăbită.

Mai întâi se dă luptă în noi, cu instinctele, pasiunile și egoismul firii noastre și dacă din această luptă am eșit biruitori, dacă ne-am cucerit pe noi înșine și încercăm apoi să ne îndreptăm spre patria destinului nostru — ni se ridică în cale baricadele societății și zăgazarile convențiilor.

Par'că de pretutindeni ne împresoară numai vrășmășie, în cale numai împotrivire întâlnim, numai ură pentru ridicarea ființei umane, pentru mersul înainte al omenirii.

Dar chiar atunci când Crist a primit răstingnirea și Socrate cupa cu otravă, Giordano Bruno și

*) Publicat prima dată în revista „Cruciada“ redactată de însăși autorul articolului.

Huss rugul, iar Tolstoi excumunicarea, *chiar atunci spiritul a biruit materia, adevărul a înfrânt eroarea.*

Iar ceea ce a rămas din toată truda lumii și-a vremurilor apuse, ceea ce strălucește ca o candilă la căpătâiul jertfelor îmbrodobite în uitarea, ca un far în negura dărămăturilor de secol, e fructul desmărginirii de efemer, lumina pârtiei spre divin.

Impotrivescă-se dușmănioasele porniri și toate urile lumii, toate furiile egoismului și strategia convenționalismului — peste toate acestea și prin inima durerii va stărui deapururi idealul, și dreptatea ființei noastre își va plămăzii izbânda.

Căci, după cum spune un bătrân filosof, e o nebunie să nu avem un scop, o credință către care să tindă toate eforturile noastre.

Când am prins rostul nostru în lume și cărarea cea mai potrivită nouă, un „*imperativ categoric*” poruncește înfăptuirea chemării noastre.

Trebue să fim la datorie ori ce ni s'ar opune și ori câtă prigoană am îndura.

În aceasta constă sublimul vieții, hrana și forța creatoare a idealului.

Aceasta-i pârgăia existenței individualului și cheagul fortificator al națiunilor.

Și dacă „*individualitatea e manifestatarea unei forțe, care rupe zăgazul convențiilor și al legilor, care se îndreaptă către făurirea unui destin ce-i aparține exclusiv*”, (M. D. Ralea) *apoi crezul unei națiuni, dreptatea unui popor e o putere vie, o forță uriașă, care nu cunoaște obstacole. Când se încalcă drepturile ei, clocotesc adâncurile și buciună chemările din străbuni se răscoală morții și trosnesc atunci încheieturile oprimate.*

Deaceea, acei care pretind posturile de comandă ale popoarelor, trebue să fie seamă de ceea ce spunea bătrânul filosof din Königsberg: „*Orice politică trebue să-și plece genunchii înaintea moralei.*”

H. C.

MAMA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de Prof. Eugenia Dr. Iiescu

Este un nume dulce în toate limbile, venerat de toate neamurile, primul ce sună pe buzele copilului, ultimul ce-l murmură muribundul, un nume pe care omul tânăr sau bătrân îl învoacă adesea ori în viață, un nume care pare a avea înrânsul o virtute misterioasă, care spune tot ce e mai dulce și mai puternic: Acesta este numele de „Mamă”.

Iubirea maternă este cel mai important sentiment din familie, al cărui isvor este trebuința instinctivă de a îngriji de copii. Această iubire care asigură conservarea speciei, se desparte uneori până într'atât de instinctul de conservare personală, încât mamele se expun de multe ori foamei, primejdiilor și chiar peirei pentru ași apăra copiii.

Acest sentiment îl întâlnim și în lumea animalelor. Astfel, rândunețele intră în casele care ard pentru ași scăpa puii. Când un pui de balenă a fost ajuns de cange, mama sa nu-l părăsește câtă vreme mai trăește. Când ursoaicele de mare sunt silite să-și părăsească puii nu întârzie să se întoarcă, îi caută, gem cu putere, și în desperarea lor inoată mai multe zile încoace și încolo de-alungul țărmlui. Multe alte animale caută să atragă asupra lor, atenția celui ce atacă puiul lor.

Iubirea de mamă este la oameni cel dintâi sentiment altruist, cea dintâi legătură ce se stabilește între oameni, și în același timp sâmburile din care în-

colțesc celelalte sentimente mai largi ca: iubirea de tată, de frați și surori, apoi iubirea de prietenii de joc, de colegii de școală și în cele din urmă iubirea de toți oamenii, umanitarismul.

Filosoful grec Platon, care a trăit înainte de Christos, a arătat cel dintâi influența mare ce are femeia ca mamă, căci cetățenii buni, zice el, nu se pot căpăta de cât prin mame înțelepte.

Porunca a V-a a decalogului zice: Cinstește pe tatăl și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani fericiți pe pământ.

Iar în vremurile mai noi, Erasm, Tolstoi, Zola, etc. au arătat în deosebi că în mâinile mamei stau destinele omenirii.

* * *

Deși au fost și sunt numeroase mame devotate pentru copiii lor, însă în mulțimea anonimă, faptele lor nefiind cunoscute, ne vom mărgini a expune câteva cazuri de mame celebre, care pot fi luate drept model de către generațiile tinere de acum.

Ne gândim mai întâi cu smerenie la chipul blândeii *Maica Domnului*, care în noaptea aceia cu stele, pe fânul din staul, își strângea cu drag odorul născut la pieptul de mamă. Și odorul a crescut, în el s'au întruchipat virtuțile cele mai înalte și Dumnezeuirea a pus harul Său ca să înceapă apoi a propovădui adevărata credință printre neamurile ce începuseră să-și

piardă până și cel mai natural instinct, acel al cunoașterii unui Dumnezeu. Și în lupta grea, a reușit copilul de eri să re-aducă oile rătăcite la calea cea dreaptă, la aceia a mântuirii sufletului prin cultul Dumnezeului. Și așa creștinismul a prins a lumina calea și a înbuna pe oameni. Cum? Prin podoaba pusă în sufletul copilului de către Sfânta Sa Maică. Iată cum însăși religia creștină ne dă pilda celei mai bune mame, pilda celui mai sublim sentiment matern.

Asemenea mame celebre mai cunoaștem din istorie: *Cornelia* mama Grachilor, *Domiția* mama împăratului Marcu Aureliu, *Blanca de Castilia* mama lui Ludovic cel Sfânt, regele Franței, *Ioana D'Albert* mama lui Henric al IV-lea regele Franței, apoi mamele poezilor germani *Goethe*, *Heine* și altele.

La noi, mama lui Ștefan cel Mare, mama lui Mihai Viteazul, soția lui Mihnea Voadă, Anastasia mama Mitropolitului Andrei Șaguna, reginele Maria și Elena etc.

Numele *Corneliei* mama lui Tiberiu și Caius Grahau a ajuns proverbial. El arată dragostea mândria și demnitatea de mamă. *Cornelia* era fiica lui Scipio-Africanul, învingătorul lui Anibal, marele cetățean care a pus capăt războiului cel mai periculos ce a avut să susție Roma. Ea a moștenit de la dânsul dragostea pentru lucrurile cele mari, dorința de glorie și demnitate în purtări. Toate aceste sentimente, ea le insuflă fiilor săi. Se sili, mai cu seamă, să le insuflă virtuțile care distingeau pe oamenii de frunte ai Romei celei vechi: voinicia, cinstea și elocvența. Tiberiu Grahau fiind mai târziu ales tribun al poporului, propuse o lege agrară prin care împărțea pământurile la săraci, dar bogății și nobilii se împotrivară și-l omorâră. Fratele său, Caius, ales deasemenea tribun al poporului, a fost și el omorât de nobilii. La aceste pierderi, *Cornelia* a răspuns că, „nu se simte nenorocită de a fi adus pe lume doi copii cari au murit ca apărători a dreptului poporului“. Mai târziu, poporul roman, ridică *Corneliei* o statuie cu inscripția simplă, dar elocventă „*Corneliei* mama Grachilor“.

Domiția mama împăratului Marcu-Aureliu, îl crescă singură și veghea asupra lui cu multă îngrijire, făcându-l să iubească adevărul mai presus de toate.

Ca și *Aristide*, n-ar fi fost în stare să spuie o minciună, nici chiar în glumă. *Marcu-Aureliu*, într'o scrierea sa intitulată „Gândiri“, spune că amintirile cele mai frumoase pe cari le-a păstrat din tinerețe, sunt lecțiunile mamei sale. Tot dela ea a cunoscut virtuțile pe cari le-a practicat pe tron, și cari au făcut să se zică despre el că, era un filosof încoronat. Te cuprinde o vie emoție când citești pe acest mare domn, cum mărturisește, cu o simplitate nobilă, că nu vrea alta decât să imite pe mama sa.

Blanca de Castilia, pe când era regentă a fiului său, regele Ludovic cel Sfânt, zicea mereu cu mulțumire, că cel mai frumos titlu al ei este acela de mamă. Ca și *Marcu Aureliu*, *Ludovic cel Sfânt* spunea că nu poate face mai bine decât luând de model pe mama sa.

Ioana D'Albert, mama lui *Enric al IV-lea* nu era femeie de cât prin sexul ei căci tot sufletul ei era pornit pe lucruri mari și inima tare la toate nenorocirile. Educația ce a imprimat fiului său, a făcut să fie supranumit „părintele poporului“.

Mama poetului german *Goethe* prin firea vioaie și plăcută, știa să indulcească severitatea soțului ei. *Goethe* spune despre tatăl lui său, că era posac din fire și prea formalist; însă când vorbește de mama lui spune: „mama mi-a dat cu veselie ei cea vie, plăcere de a scrie, gustul și bucuria creațiunii poetice“. În poema sa *Herman și Dorotea*, *Goethe* s'a gândit de mai multe ori la mama lui cea blândă și devotată, care a fost pentru el ca o prietină înțeleaptă și credincioasă.

Henrich Heine aduce și el omagii virtuțelor mamei sale, și spune că ei datorește o parte mare din creșterea bună ce a primit, mama sa cunoscând la perfecție știința educației.

Menționăm pe mama curiosului *Augustin, Monica*. Tânărul petrecea în societatea tinerilor stricați și a fost îndreptat de mama sa care la determinat să se călugărească ajungând episcop la Hipo, în Africa, și un strălucit episcop. În cartea sa „Confesiuni“, mărturisește că a fost îndreptat numai de lacrimile mamei sale.

(Sfârșitul în numărul viitor: Mama la români).

E în zadar

Iubirea este pasul în viața trecătoare,
Se șterge după o clipă și crezi că nici n'a fost,
Precum ai ține în mână ceva făr, de culoare,
Lăsând trudită minte să judece de rost.

De-ar fi și în iubire măcar statornicie,
Atuncea două ființe cu drag se vor lega,
Spre fericiri eterne. Și spre-o viață vie,
Și — numai cruda moarte le poate deslega.

Dar lumea e un haos iar viața e o roată,
Cu mersul nestatornic ce în rotirea sa,

Poate merge înainte, sau stă în loc odată,
Dar și'napoi se poate învârte dacă vrea.

La fel e și iubirea ce naște în junie,
Iubind poate o ființă, te crezi prea fericit,
Iți uii a ta menire, de slujbă, meserie,
Nu judeci viitorul și-ajungi nenorocit.

Căci unde e iubirea și unde-i fericirea?
Azi, spulberate-s toate, sau dus pierdute'n vânt,
Iar ziua de-i senină, e înzadar atuncea,
Când inima ție tristă, iar ochii încep să plâng.

G. Trandafirescu

Casa părintească

Nu e mare, dar nici mică.
E așa ca orișicare casă țărănească.
Are două odăi și o tindă,
Pereții îi sunt din grindă,
Iar jos e lipită.
Cu șindrila acoperită,
Pe alocuri găurită, însă e cârpită.
Nu e mare, dar nici mică, casa părintească.

La fereastra dinspre stradă
Cam un stânjén dela drum
Crește-un liliac bătrân.
E batut, cu floarea albă
Mai alături flori de nalbă
Și-un ghiveci cu busioc
La tulpina unui plop
Risipesc parfum.

Jos prin iarba din ogradă
Niște pușori răzleți
Ciugulesc de zor.
Patru rățișoare orfane
Lângă puș pluesc setoase
Tot dându-i ocol.
Un dulău cu limba scoasă
Dă din coada lui stufoasă
Când îl strig: Grivei
Și-un roi mare de albine
De prin curțile vecine
Bâzâe prin tei.
Doi plāvani ce aștept pe tata
Să le scoată cu găleata
Apă de adăpat
Rumeagă, trântiți în iarbă.
Au păscut o noapte 'ntreagă
Și — acu — au însetat.

Numai murgul și cu roaiba
Nu-s acas' acum.
Au plecat la târg cu mama
A luat-o și pe Leana
Căci e târg de an.
Or să facă târguele multe, multe . . .
Și mărgele și dantele și basma cu găurele
De, e fata mamei dragă
Și gândesc că nu degeaba
Numai singură pe ea o joacă
'n sal, la horă, Stan.

Nu-i luxoasă, da-i frumoasă
Casa părintească și o port în gând.
Mult mi-e dragă
Și de doru-i când sunt prins, o plâng.
Ar fi fost cu mult mai bine
Ca să fi făcut din mine
Tata, un țaran
N'aș mai duce doru'n mine
Iar acum ar fi cine
Să le scoată din fântână
Apă la plāvani.

RADU CHIROVICI

Bunicul și Bunica

Sunt bătrâni și duc în spate
Fiecare o povară.
Numai șaptezeci de ierne
Și-un conac din primăvară
Și Bunicul și Bunica
Duc în spate.

Pleata albă ca zăpada
El și-o ascunde sub căciulă
Iară ea și-o strânge'n coc.
E cam friguros bunicul
Și dela o vreme 'ncoace
Nu se lasă de cojoc.

Poartă ghețe cu ilastic
Și cu ținte, ca să-l ție . . .
Pantalonii 'ncinși cu bete
Sunt din ștofă de dimie.
Peste bete și-un brău roșu
Lat cam de-o juma de cot
Nu se vede de cojoc.

Dar bunica-i mai cocheta
Se pretinde jupăneasă
Poartă cârpă de mătase
Și papuci de târg, prin casă.
Are și atistat de școală
Învățată la primară.
— „Hei, nu-s fată dă țaran
Ci a dascălului Stan.
Ce mai om era săracul!
Dumnezeu să-l hodinească!
Și-apăi să trăgea dă-n-neam
In rezbel a fost curcan“

— „Tu muere tacă-ți gura
Numai tot hodorogi.
Ce te faci cu atistatu
Dacă nici nu poți ceti?
— „Ce-s dă vină vină eu moșnege
Dacă slova s'a schimbat
Păi pă vremuri, cu as, buche
Și glagor am învățat.
Nu îți minte când'nainte
Îți ceteam pân'la sfârșite
Ghenoneva din Bravat?“

Focul pâlpăe pe vatră
Căci afară-i încă frig
Soarele e la chîndie
Pe șosea convoi de lume
Merge dup'un drig.
Ingroziți privesc bătrânii
Fiecare'ntr'o fereastră
Și-amândoi au fața tristă
Iar Grivei dulău de casă
Urlă lung pe prispa . . .

RADU CHIROVICI.

Tăvălucii Bărăganului

(roman)

(fragment)

I.

Când sosește Septembrie, vastele câmpii necultivate ale Valahiei dunărene își pun pe viață, timp de o lună, existența lor milenară. Aceasta începe exact cu ziua Sfântului Pantelimon. În această zi, vântul Rusiei, pe care noi îl numim „Muscalul” sau Crivățul, mătură cu suflarea sa de ghiată imensele întinderi dar cum pământul arde încă, ca un cuptor, Muscalul își tocește puțin dinții. N'are a face: barza gânditoare de câteva zile, pironeste ochiul său roșu asupra aceleia care o mângăie în răspar și iat-o plecând spre ținuturi mai îndurătoare, pentru că ea nu iubește pe Moscovit. Plecarea acestei păsări respectate, puțin temută pe câmpiile noastre, — (ea pune foc colibeii, dacă i se strică cuibul!), — plecare așteptată, pândită de Ialomițean sau Brăilean, pune sfârșit osteneții omului pe pământul lui Dumnezeu.

După ce a urmărit la nesfârșit sborul berzei, țăranul îndeasă căciula pe urechi, tușește ușor din obișnuință și gonind c'o lovitură de picior câinele care i se bagă între picioare, intră în casă:

— Să înceapă copiii să strângă uscături!

La aceste vorbe posomorâte, femeia și droaia de copii tușind și înfiorându-se la rândul lor, din obișnuință:

— A plecat barza?

— Plecat! . . .

Atunci Bărăganul ia comanda!

O face, întâi pasiv, ca un om care se culcă cu fața la pământ și nu vrea să se scoale, nici să moară. E un uriaș! Întins de când e lumea pe toate pământurile pe care soarele le pârjolește între tânguitoarea Ialomiță și Dunărea morocănoasă, Bărăganul este în timpul verii și al primăverii, în război viclean cu omul muncitor, pe care nu-l iubește și căruia îi refuză orice bun, afară de acela de a se plimba și de a striga. Deaceia i se strigă, peste tot în țările românești, aceleia care-și permite prea multă libertate în public:

— Hei! Ce, te crezi pe Bărăgan?

Căci Bărăganul e singuratic. Pe spinarea lui nici un arbore! și dela un puț la altul ai tot timpul să crăpi de sete. Nici împotriva foamei nu este datorită lui să te apere. Dar dacă ești înarmat în contra acestor două nevoi ale gurii și dacă vrei să te găsești singur cu Dumnezeuul tău, mergi pe Bărăgan: este locul pe care Dumnezeu l-a hărăzit Munteniei pentru ca Românul să poată visa după placul său.

O pasăre care zboară între două șiruri de munți

e ceva care-ți face milă. Pe Bărăgan aceiaș pasăre duce în sborul său pământul și îndepărtatele sale orizonturi. Întins pe spate, simți tipsia pământească că se ridică și se înalță în spre zenit. Este cea mai frumoasă ascensiune pe care o poate face săracul lipsit de toate.

Deaceia locuitorul Bărăganului, pe care noi îl numim Ialomițean, este o creatură mai curând gravă.

Și cu toate că știe să râdă voios când are prilej, îi place mai bine să asculte cu bunăvoință. Această fiindcă viața sa e grea, și nădăjduie totdeauna că va veni cineva să-i arate ce să facă pentru ca să scoată mai mult din Bărăganul său . . .

Vis, cugetare, înălțare și stomac gol, iată ceiace dă gravitate omului născut pe Bărăgan, această imensitate care ascunde apa în străfundul măruntaelor sale și de unde nu vine nimic, nimic, afară de tăvăluci.

Nu e vorba de acei scaeți care cresc ca porumbul și care fac o frumoasă floare roșie, pufoasă pe care tinerele dela noi o tund în seara de sf. Toader cântând:

Codițele fetelor

Cât codița iepelilor,

Tăvălucii despre care este vorba aici, apar îndată ce se topește zăpada, sub forma unui mic bulgăre, ca o ciupercă, un sbârciog. În mai puțin de o săptămână năpădesc pământul. Este tot ceiace Bărăganul poate să suporte pe spinarea sa. El mai suportă oile care sunt lacome de acești tăvăluci și-i pasc cu nesaț. Dar cu cât îi pasc mai mult cu atât se desvoltă; se măresc mereu ca niște bulgări și ating dimensiunile unei mari damigene — când încețază creșterea și când dobitoacele îi lasă în pace, căci atunci înțeapă îngrozitor. Știe să se apere această buruiană blestemată. Că și canală umană: cu cât este mai nefolositoare, cu atât știe să se apere mai bine.

Dar ce certitudine avem noi despre util și inutil?

Câtă vreme Ialomițeanul se svârcolește, să încapățânează să smulgă solului său un pumn de porumb sau câțiva cartofi, Bărăganul nu este interesant. Nu trebuie să-l vizitezi. E ceva anapoda, ca o femeie frumoasă îmbrăcată în zdrențe, ca o mahalagoaică împodobită cu diamante. Pământul n'a fost dat omului decât numai pentru a-și umple stomacul. — Sunt și locuri destinate culesului.

Acesta e Bărăganul.

El începe să domnească îndată ce muncitorul

intră în casă, îndată ce tăvălucii devin periculoși și când vântul Rusiei începe să sufle. Aceasta se petrece în Septembrie.

Se vede apoi, din depărtare în depărtare, un cioban care întoarce spatele spre nord, și care mai zăbovește cu turma la păscut. Nemișcat, sprijinit pe bâta lui, vântul îl urnește, clătînându-l, ca și când ar fi de lemn.

În jurul său, atât de departe cât privirea poate să cuprindă împrejurimile, nu sunt decât tăvăluci, nenumăratul popor al tăvălucilor. Stufosi, sburliți, ai spune că-s berbeci a căror lână ar fi de oțel. Totu-i mărăcine și sămânță. Sămânță de împrăștiat pe pământ ca să răsară tăvăluci, nimic altceva decât tăvăluci.

Ca și ciobanul, ei se clătina și în mulțimea deasă Moscovitul suflă cu mai multă îndârjire în vreme ce Bărăganul ascultă, cerul de plumb sdrobește pământul, în timp ce păsările își iau sborul.

Astfel ține o săptămână... Acesta suflă... Tăvălucii rezistă, mlădindu-se în toate părțile, cu baloanele lor fixate pe o coadă scurtă și nu mai groasă decât degetul mic. Ei mai rezistă puțin. Dar ciobanul nu! El lasă lui Dumnezeu ingratitudinea Dumnezeiască și pornește spre casă. Mai spunem, atunci: „Țipenie!”

Acesta-i Bărăganul!

Și Doamne, ce frumos e!

Cu tot avântul de care calul său e'n stare, Crivățul galopează pe împărăția tăvălucilor, răstoarnă cer și pământ, amestecă norii cu țărâna, prăpădește păsările și iată-i porniți, tăvălucii! Porniți pentru a semăna sămânța lor blestemată.

Codița se rupe, cosită dela rădăcină. Bulgării spinoși prind a se rostogoli, mii și mii. E marea călătorie a tăvălucilor, („care vin, Dumnezeu știe de

unde și merg Dumnezeu știe unde”, spun bătrânii, privind pe fereastră. Ei nu pornesc toți de-o dată, sunt acolo unii care pornesc la primul suflu furios, adevărată avalanșă de oi cenușii. Alții se încăpățânează să se țină bine, dar cei dintâii înhață în cavalcada lor întempestivă și-i târăsc. Ei se incurcă și alcătuesc un bulgăre de zăpadă care se rostogolește de colo-colo până când Crivățul îl împrăștie c'o suflare furioasă, ridică rămășițele sale în aer, le face să joace o horă îndrăcită și le împinge din nou înainte.

Atunci trebuie să fie văzut Bărăganul. S'ar zice că se cocoșează, se tutește după voință, vesel de toată această lume care se rostogolește furioasă pe spinarea sa, în timp ce Crivățul trâmbează turbarea lui. Când și când, în timpul unei clipe de liniște se abține spre a simți trecerea a trei sau patru tăvăluci care sburdă ca niște buni tovarăși, ciocnindu-se drăgăstos, se depărtează pentru a glumi, dar se așează iute în rând și o pornesc cot la cot.

Spre sfârșitul crizei sunt tăvăluci singuratici. Aceștia sunt cei mai iubiți pentru că sunt cei mai așteptați. Fie că vrejul lor n'a fost destul de uscat pentru a se rupe dintru început, fie că au avut nenorocul să se afunde o clipă în vre-o văgăună, fie, în sfârșit, că strengarii de copii i-au urmărit și i-au oprit în drumul lor, ei sunt întârziați, săracii. Și ai vezi cum se desfășoară răsleți, învărtindu-se ca niște omuleți necăjiți. Cerul și tot Bărăganul îi privesc: sunt singuraticii, cei mai iubiți.

Apoi, toată viața se oprește, dintr'o dată. Vasetele întinderii sunt curățate ca lespezile unei curți princiare.

Atunci Bărăganul își ia'n spate blana sa albă și se pune pe un somn de șase luni.

Și tăvălucii?

Ei își urmează povestea.

PURIFICARE

În funduri, pe incendii de amurg,
Cu mucedă turnuri, încărbunat
Se profilează crenelatu-mi „Burg!”

Acolo-atât am plâns și am oftat,
Căci în răceala lui de vechi chirurg,
Acolo, timpul mi-a ucis treptat:

Copilăria, zâmbetul candid,
Credința, făclie 'ndrumătoare,
Idealul, vultur plutind în vid...

Acolo'n taciturna crenelare,
Ca într'un vast tablou, de acum închid

Aceste trei cadavre — scumpe-odoare.

Și plec nomad, în patria uitării
Să 'ncerc a bea narcotica-i aromă...
De n'am să pot, mă'ntorn. Incendiul zării

Prefacă-mi Burgul biblică Sodomă!
Cenușa-mi umfle-o vântul înoptării,
Iar sufletul meu ușurat — fantomă.

Și pentru veci scârbit de re'ncarnații,
Urce'n albastre profunzimi de spații
Spre pure, reci și roze constelații!

George Danubia

Din caetul cu amintiri :

Copilăria

Ce frumoasă și cât de plăcută este amintirea ei !

Numai acum când fruntea ni-i încrustată și spațele gârbovit de vremuri, ne dăm seama că cei mai frumoși ani sunt anii copilăriei.

— „Unde ești tu, copilărie, cu zâmbetul tău, cu nevinovăția ta, cu zburdălniciile tale, lipsită de griji, veșnic veselă, veșnic fericită ! ? . . .

— „Ce n'aș da să fiu iarăși în mijlocul tău, să simt iarăși frumusețea ta, din nou să fiu vesel și să am iarăși fruntea ne'ncrustată ! . . .

Te văd așa cum erai plină de vioieșie, zvăpăiată și fără de griji, mereu nepăsătoare, mereu senină . . .

— „Ce frumoasă ești, copilărie ! Câtă vrajă împrăștie mormanul amintirilor tale ! . . .

Văd imaginea ta, mă revăd pe mine cel de altădată, miștel, cu obrații roșii de viață, veșnic voios și cu gândul numai la joacă . . .

Imi văd frații și surorile și pe toți țânci cu care băteam furca pe maidanul din dosul bisericei ; imi

văd casa părintească și pătucul, în care mama mă adormea în dulci desmerdări ; o văd însăși pe mama cu fața ei blajină ; văd pe tata încărunțit de ani și de grijile ce doboară și gârbovesc . . .

Ca 'ntr'un vis feeric mă împresoară imagini ne grăit de dulci. Imi reappare icoana Blândului Isus, în fața căruia îngenuchiam, în fiecare dimineață și seară când mama îmi purta mânuțele, învățându-mă să fac semnul crucii . . . Văd școala în care am început să descifrez primele taine ale alfabetului și grădina cea umbrită și bogată în poame din care „Doamna“ cea bună ne 'nfrupta adesea . . .

Mai văd tot farmecul unei vieți care a coborât într'o umbră de vreme, de unde, când și când își mai arată chipul în poiana amintirilor . . .

Ah ! copilărie, copilărie ! Ia-mă și mă du în împărăția vrajei tale. Imbrățișat de făptura ta, aș vrea să mă pierd cu tine, decât să mă mai trezesc la realitatea ce încătușează sufletul, adevărul și frumosul.

R. Turneanu

LITERE DE TIPAR

**CULESE
DE
RADU CHIROVICI**

„Nerranssula“ de Panait Istrati. — În literatură, perspectiva vieții are un rol precumpănitor. Resorturile interne ale vieții, esența care mijlocește orice mișcare omenească, poliformitatea vieții, coloratul și cadrul în care se desfășoară, aduc — mai cu seamă romanul — spre conturarea realității. Pe când realitatea o simțim alături de noi, procesul de creație se manifestă în interior și din această penetrare de

real și imaginație, se realizează o unitate categorică : romanul realist.

„Nerranssula“ e romanul realist, poate cel mai real din toate romanele lui P. Istrati. Are note biografice, subuciumări sufletești, din care — pe lângă povestea unei triste iubiri — se desprind și glasurile vieții trudnice ale unui popor : „O, popor . . . Tu ai toate experiențele și știi să suferi cu toți cei copleșiți de povara vieții“.

Dar dinamismul vieții, toată mișcarea ei, munca pentru agonisirea bunurilor pentru traiul zilei de mâine, toată străduința pentru bine Panait Istrati o pune în firea Adelei, mama Nerranssulei, personagiu îndrăgostit de toți, care n'are odihnă pentru munca ei, care se dă orișicui, „o adevărată drăcoaică”, personagiu asemănător cu mama Chirei Chiralinei.

Dragostea aceasta plăpândă începută la 14 ani, apoi împărțită de Marcu, eroul povestirii, cu Epaminonda, amândoi desfătându-se de prietenia ei, apoi părăsirea lor de către Nerranssula pentru infirmul Aurel, reapariția formând un „patru” înțelegător, din nou o despărțire tragică, unul înebunește, ea îl urmează din milă, altul moare, iar altul trăește strein și stinger căutându-și iubita. Finalul romanului e tragic: pentruca Nerranssula să nu poată trăi cu Marcu, Epaminonda se aruncă cu ea în mare.

Acțiunea se desfășoară în două vârste, în vârsta copilăriei și în vârsta maturității, căci la Panait Istrati viața cuprinde două alternanțe, doi poli opuși: de unul de apropii pentru a te despărți de celălalt — „Să plângi un timp . . . apoi să râzi”. Desmerdările Nerranssulei erau momente fericite, iar inopinantele ei părăsiri erau momente de tristețe nețărnută.

Realismul lui Panait Istrati este înțelegerea întocmai a vieții sociale, este vederea extra-clară a unui ochi înzestrat cu acest dar rar.

Inceputuri. — Această revistă care se străduie să gonească întunericul ignoranței, întreprinzând în același timp o reală campanie de cultivare a elementului etnic din regiunea secuizată, — apare în Gheorghenii-Ciucului și se prezintă într-o frumoasă ținută tehnică. Cu tot titlul modest ce poartă „Inceputuri”, nu putem să aducem decât elogiile meritate, domnului profesor Ioan Gh. Niculescu, care s'a consacrat pentru desăvârșirea operei întreprinse, cât și elevilor liceului „Sf. Nicolae”, colaboratori muncitori, care au înțeles dictonul pus pe frontul revistei: *Labor improbus omnia vincit!*

Revista Mea. — Anul I. No. 1. — Tânăra scriitoare Marta Rădulescu, în urma succesului obținut cu romanele sale și după cearta dintre ea și cunoscutul scriitor N. C. a scos primul număr al acestei reviste atât de pretențioasă ca titlu, dar din păcate așa de săracă ca fond. Răsfațata scrisului nu mai are succesul de acum câțiva ani . . . Citind revista mi-am adus aminte de articolul apărut în vara trecută, într'un mare săptămânal: «Cine scrie romanele d-șoarei Marta Rădulescu?» — Dacă ar fi scris și revista! . . .

Scânteia, ziar teleormănean de păreri libere, redactat de d-l Nae Hagiescu. Redacția, strada I. G. Duca No. 1. Turnu-Măgurele. — Formatul normal, tehnica ireproșabilă, materialul bogat și variat, cu colaboratori de seamă, printre care menționăm — în afară de pana pricepută a d-lui Nae Hagiescu — pe domnii: I. Cucu-Bănățeanu, — Victor Pandelescu, —

Florian Cristescu, — Fl. Chiru Nanov, — Nicolae Mihail Pleșoianu, — C. Nedelescu-Zlotești, — Cristache Gh. Milian, — și alți talentați, fac din „Scânteia” un ziar presus celorlalte ziare de provincie, egalându-l chiar cu multe săptămânale renumite din capitală. Succesul obținut răsplătește îndeajuns munca redactorului, iar teleormănenii se pot bucura, ba chiar mândri de acest lucru. Recomandăm „Scânteia” tuturor, ca pe un ziar foarte bun.

Unirea, organ al partidului Național-Liberar, apare tot la Turnu-Măgurele și tot în aceleași condițiuni ca și confratele său „Scânteia”. Numărul din Iulie aduce frumoase contribuțiuni în cunoașterea mai bine a personalității D lui Ministru Victor Antonescu, din timpul războiului pentru întregire. Alte însemnate contribuțiuni aduce în caracterizarea marelui bărbat de stat dispărut, I. G. Duca, precum și în cunoașterea faptelor eroice ale fostului ofițer Vintilă Brătianu care în fruntea unui regiment de artilerie trece — în timpul războiului — Dunărea în Bulgaria. Prin aceasta, remarcăm că „Unirea” este ziarul ce a luat inițiativa de a releva faptele laudabile ale fiilor neamului și de aceia fie și el laudat.

Spiritul Vremii, — revistă politică socială economică. Redacția și Administrația în comuna Băneasa-Teleorman. Apare sub direcția D-lui Lucian Băldirescu. Excelentă în totul, nici nu se poate spune că, această revistă înțelegătoare și apărătoare a vieții sociale, a principiilor umanitare, a celor oprimați de soartă, — se află în primul an de existență. Poate fi comparată cu cele mai bune reviste de acest gen, atât din țară cât și din străinătate.

Sănătatea. — Este poate cea mai bună revistă de cultură medicală și de igienă socială. Aducem elogiile neprecupețite d-lui dr. Sigmand-Sigma, sub a cărui îngrijire apare și o recomandăm cu căldură fiecărei familii, în special muncitorilor și sătenilor, care găsesc în ea multe și variate sfaturi pentru îngrijirea sănătății. Redacția strada Triumfului No. 7. București.

Glas românesc în regiunea secuizată, — săptămânal pentru informarea ținuturilor secuizate din județul Odorheiu, apare la Odorheiu din inițiativa și sub îngrijirea D-lui Octavian Dobrotă, fondatorul primei gazete românești în acest ținut. Publică interesante articole puse în serviciul realizărilor românești.

Gazeta Odorheiului, — săptămânal odorheian, prezentat într-o frumoasă realizare și o deosebită afirmare românească, datorită noilor colaboratori printre care menționăm pe domnii: Maior Cerbulescu, — Florea M. Costache, — C-tin Cucută și alții.

Lupul de argint. — Strada Viitorului 115 București. Organ de cultură cercetăsească, al cohorței Negru-Vodă. Apare în condițiuni tehnice excepționale

cu un supliment fotografic și cu numeroase îndrumări cercetășești. O recomandăm tineretului dornic de viață fericită în mijlocul naturii.

— Primim la redacție numeroase reviste și ziare, rezultatul unei munci neobosite pe tărâm literar și din care, din lipsă de spațiu, le menționăm numai în treacăt, urmând ca în numerile viitoare să ne dăm părerea :

Gazeta Cărților, — *Gazeta Ilustrată*, — *Drumul-Nou*, — *Cruciada Românismului*, — *Gorjanul*, — *Catedra*, — *Ofensiva*, — *Pământul*, — *Pamflet*, — *Grai Moldovenesc*, — *Izvorul Tămăduirei*, — *Orion*, — *Foița*, — etc. etc.

Gând nou transilvănean — simbol al noilor gânduri de propășire românească, simțiri ale noiei generații — este prima revistă românească apărută până acum în acest ținut românesc secuizat, este prima afirmare literară românească pe aceste meleaguri.

Născută din și sub influența categoricului imperativ — „cauza românească în Ardealul dezrobit“ — *Gând nou* a pășit în viață ferm convins că scopul și menirea îi vor fi înțelese și sprijinite de toți acei ce simt ca și el și urmăresc realizarea aceluiași ideal : *reromanizarea fraților noștri secuizați*.

Dar se vede treaba că dela „a crede“ în ceva și până la „a înfaptui“ acel ceva, este o distanță atât de mare, o cale atât de lungă, încât nici eminescianul comparativ — „*mii de ani au trebuit luminii să ajungă*“ pare să nu-și aibă rost în calculul de măsurătoare a depărtării infinite dintre aceste două *expresii*, menite — se vede — numai să îmbogățească vocabularul cu două cuvinte în plus.

Din acest motiv, *Gând nou* abia își tărește pașii sub greaua povară a . . . lipsei.

Nu suntem vinovați de acest fapt. Nu purtăm nici o vină, n'avem pe suflet acest păcat care să ne

mustre conștiința . . .

Noi, tinerii români din Odorheiu, toți slujbași ai statului, cu lefuri mici și greutate mari ; noi fondatorii „*Gândului nou*“, ne-am făcut datoria. — Dacă glasul nostru n'a fost auzit, dacă începutul nostru nu a fost sprijinit, dacă invidia și egoismul unora a fost mai presus decât cerința neamului, vina nu este a noastră. — *Așa este credința noastră*.

Nu este locul și nici n'avem dorința de a polemiza cu nimeni, căci nu acesta este scopul ce urmăm, ci pentru afirmarea credinței noastre, spunem totul cu glas tare și răspicat :

— „*Scriptele vorbesc*. Ele stau la dispoziția oricui și chiar cer a fi cercetate. Vă rugăm, cercetați-le !

Veți găsi în ele tot entuziasmul nostru, tot imboldul nostru, toată cinstea noastră și veți mai găsi în ele sacrificarea salariului nostru pentru îndeplinirea scopului urmărit . . .

De aceia vă rugăm încăodată : cercetați-le !

Și cercetându-le, veți mai găsi că, din tot cuprinsul României-Mari, glasul nostru a fost auzit numai în două colțuri de țară :

Înalta instituție de cultură românească, Biblioteca Universității Regele Ferdinand I. din Cluj, în urma colectei făcută printre D-nii funcționari, ne-a trimis agonisitul sprijin de lei 300. — Nici nu găsim cuvinte de mulțumire față de acest generos gest al celei mai înalte instituții culturale românești din Ardealul dezrobit și față de D-nii funcționari ai săi.

Cu acelaș gest D-l Farmacist Vorel din Piatra-Neamț ne donează 200 lei, pentru care avem aceeași expresie de mulțumire.

Cu toate acestea *Gând nou* nu va pieri. Drumul pe care el a pornit este acela ce a fost deschis prin jertfa celor 800.000 de eroi . . .

Rugăm pe toți cei ce au primit revista noastră și vor să ne înțeleagă, să ne achite abonamentul. Orice sprijin primim cu mulțumire.

REDACTIA.

Citiți și răspândiți „Gând Nou“